

Akwụkwọ Joel na Ụka Seventh-day Adventist nke Laodicea — Nọmba Iri na Atọ

Jeff Pippenger
2025-12-18

Nọmba Iri na Atọ

Anyị na-atụle ugbo a ihe nnochianya amụma nke 1863. Anyị eledila anya anyị n'ebe Kadash nke Akwụkwọ Nsọ dị ka ihe nnochianya nke nnupụisi Izrel oge ochie megide “izu ike” ahụ nke wetara onwụ ha n'ime oge nke kporo nkụ nke ruru njedebe na Kadash, si otu a na-egosi iju “uzo ochie” nke Jeremaya n'afọ 1863 mgbe a juru “ugboro asaa” nke Levitikos iri abuo na isii.

N'ichọ ihè ahụ metutara Kedash na 1863, anyị na-achoputa ule iri ahụ nke rutere ruo Kedash. Anyị achoputala ule atọ mbụ ahụ dika ule nke mana. A puru inochi anya nzokwu atọ ahụ dika oru ebube ma o bu ule, ma izuike nke Ubochi Izuike, ebe o bu ule mbu n'ime ule iri ahụ, kwekorọ n'ule nke iri, nke Pol kporo nke oma nke ukwu n'akwukwo Ndi Hibu dika “izuike.” Ule iri ahụ nwere izuike alfa na izuike omega.

O dighi mkpa otu onye na-amu amuma si choo ikowa “izu ike ahụ” nke ndi Hibu juru na Kadash—n'ihu na n'uzo amuma, “izu ike” o bu, (ahiri n'elu ahiri) na-ezo aka na “izu ike na ume ohuru ahụ” nke bu mmiri ozuzo ikpeazu. Kadash bu akara puru iche nke iju ozi mmiri ozuzo ikpeazu nakwa ahumahu nke mmiri ozuzo ikpeazu, n'ihu na ikpuchi akara nke a na-aruzu n'elu otu nari puku iri anọ na anọ na Kadash bu idobekwa onwe n'eziokwu ahụ ma “n'uche ma n'ime mmuo.”

“Ozugbo ozugbo a kachara ndi nke Chineke akara n'egedege ihu ha—o bughu akara o bu ma o bu mkpuru-ama nke a puru iji anya hu, kama o bu ito ntala n'eziokwu, ma n'uche ma n'ime mmuo, nke na-eme ka a ghara ime ka ha puo n'onodu ha—ozugbo a kachara ndi Chineke akara ma kwadebe ha maka ima jijiji ahụ, o ga-abia. N'ezie, o malitelari; ikpe Chineke di ugbo a n'elu ala, iji nye anyi ido aka na nti, ka anyi wee mara ihe na-abia.” The Seventh-day Adventist Bible Commentary, mpiakota nke 4, 1161.

Itopu “n'ime eziokwu ahụ” “n'uzo ogugu isi” na-anochi anya nnabata nke usoro ahiri n'elu ahiri di ka naani otu uzo e doro nsọ n'imu Okwu Chineke. E kwadoro uzo a di warara dika uzo ziri ezi n'Ogost 1840, mgbe “otutu igwe mmadu kwenyesiri ike n'ezi izi nke ukpuru nkowa amuma ndi Miller na ndi ha na ya so nabatara, e nyekwara mmeghari obibia ahụ mkpali di itunanya.” “Mkpali di itunanya” ahụ na-anochi anya ngosiputa nke ike Mmuo Nso nke zipuru ozi nke mmuo ozi mbu gburugburu uwa n'afọ 1840.

Ndi ahụ sonyere n'oru ahụ nke nochiri anya “mkpali di itunanya” ka e nyere ike ime oru ahụ n'onwe ya site n'ike nke Mmuo Nso. Mmuo Nso gosiputara naani ike Ya n'etiti ndi ahụ nabatara usoro nsọ ahụ. Mmuo Nso gosiputara naani ike Ya n'ime ndi ahụ nabatara usoro nsọ ahụ.

Ịtọkwasi onwe n'eziokwu n'echiche bu inakwere ukpuru "ahiri n'elu ahiri," ma "inakwere" ukpuru "ahiri n'elu ahiri" ahụ ka e ji egosi, nye onye Laodisia, mmeghe nke onu uzọ obi ka Onyeozu nke Laodisia, n'onye nke Mmuo Nso, banye. Inakwere usoro nso ahụ na-ebute ike nke Mmuo Nso n'ime uche ndi na-atukwasị onwe ha n'eziokwu n'echiche. Inakwere usoro ahụ na-amiputa onodu ime mmuo nke e ji anochi anya ya dika njikota nke Chi na mmadu. Itinye n'oru usoro Baibul nke "ahiri n'elu ahiri," mgbe e jikotara ya na okwukwe, ka e ji anochi anya ya dika itokwasị onwe n'eziokwu n'echiche, ma eziokwu ahụ (ozu ahụ) nke usoro ahụ na-amiputa, apughị ikewapu ya n'aka Jizos, onye bu Okwu ahụ. Inakwere ozu nke Okwu Ya bu inakwere Mmuo Nso n'ime uche gi. N'ihu ya, itokwasị onwe n'eziokwu n'echiche na-amiputa ahumahu ime mmuo nke na-anata akara nkwardo Chineke.

Kadesh bu ule ikpezu nke Izrel oge ochie. Udi abuo nke ndi na-anu mmanya n'akwukwo Joel ka e kewara ma gosi iche n'etiti ha dabere n'iju ma o bu n'inakwere ozu mmiri ozuzo ikpezu nke Joel kporo "mmanya oheru," n'iche ya na mmanya e kuziri akpu nke otu igwe nke ozo na-anu. "Mmanya oheru" Joel bu "izu ike" Pol, n'ime Ndi Hibru ato na ano. O bukwa ihe "ndi anuruma nke Ifrem" nke Aisaja juru "inu"—ndi "o gwara, si, 'Nke a bu izu ike nke unu ga-eji mee ka onye ike gwuru zuru ike; nke a kwa bu ume oheru': ma ha ekweghi inu. Ma okwu nke Onyenwe anyi ghoru nye ha iwu n'elu iwu, iwu n'elu iwu; ahiri n'elu ahiri, ahiri n'elu ahiri; ntakiri ebe a, ntakiri ebe ahụ; ka ha wee jee, daa azu, gbajie, maa n'onya, ma jide ha."

Anyi achoputala na nnupuisi nwa ehi olaedo nke Eron na-anochi anya 'ule abuo' n'ime ule iri ahụ nke na-ejedebe na Kedesh. Nkewa nke ule ahụ ibu ule abuo kwekoru na oge ule nke mmiri ozuzo nke ikpezu, nke "ule oiyi nke anu ohia" na-anochi anya ya, nke bu ule ahụ nke na-ekpebi akara aka nke ndi Chineke. Mkpughe isi nke iri na ato na-akowaputa 'nnupuisi,' n'ihu na onuogu 'iri na ato' na-anochi anya nnupuisi.

Isi nke a malitere site n'anu ohia nke si n'oke osimiri puta, nke bu akara kacha mkpa nke nnupuisi n'elu uwa, dika Daniel si akowa ya dika ike ahụ nke na-ekwu okwu ukwu megide Onye Kachasi Elu. A na-esochi nnupuisi ahụ site na nnupuisi nke anu ohia nke sitere n'ala, ya bu, United States, nke mgbe ahụ na-amanye uwa dum ka o soro ihe atu ha nke nnupuisi. Ukpuru maka nnupuisi nke ato di n'isi a di na nke mbu n'ime nnupuisi ato ahụ, nke e gosiputara dika anu ohia nke si n'oke osimiri puta, bu akara Vatican. N'amaokwu nke iri na otu, United States na-ekwu okwu dika dragon, ma si otu a kpuo oiyi nye anu ohia ahụ—oyi nke Vatican. Site n'amaokwu nke iri na abuo gaa n'ihu, United States na-amanye uwa ime otu ihe ahụ. Nnupuisi Eron di okpukpu abuo, na-anochi anya nnupuisi nke United States, ma emesia nnupuisi nke uwa dum mgbe a manyere oiyi Vatican nke uwa niile.

Nnupuisi Eron na-akowaputa oge abuo ahụ, nke e gosiputara di ka ikpere arusi mgbe Mosis na-anoghi, nke ikpere arusi sochiri ya mgbe Mosis no. Mosis anowo na-anata Iwu ahụ, ya mere o na-anochite anya Iwu Chineke dika ebe nkewa di n'etiti nnupuisi ahụ. Nnwale ahụ nke e ji oiyi olaedo Eron nke nwa ehi-anu ohia nochite anya ya bu nnwale nke 1863.

O bu ule iwu Uka Sonde, nke na-anochi anya akara nkewa di n'etiti ndu na onwu. O bu akara nkewa di n'etiti Ala Nkwa ma o bu onwu n'ozara, akara nkewa di n'etiti akara anu ohia ahụ ma o

bụ akara-aka Chineke, akara nkewa dị n'etiti akara aka Shebna onye Laodisia ma ọ bụ Eliakim onye Filadelfia. Ule atọ mbụ ahụ, ndị a na-anọchi anya site na mana, na-egosi esemokwu banyere Ụbọchị Izu Ike ma ọ bụ Sọnde, dika ule nke iri na-eme kwa. Akara nkewa ahụ dị na nnupuisi nwa ehi ọlaedo Eron, nke na-anọchi anya ma ule nke ise ma nke isii—ọ bụkwa iwu Ụka Sọnde ahụ.

Ule nke anọ bụ mmiri dị na Masa, nke pụtara “inwale,” na Meriba, nke pụtara “ọkọlọtọ nke Jehova,” a chọkwara ya n'Ọpupu 17:1–7, ebe a na-akọwa ya kpomkwem dika “inwale Onyenwe anyi.”

Nzuko Israel dum wee si n'ozara Sin jee ije, dị ka nzọkwu njem ha si dị, dika iwu Onyenwe anyi siri dị, ha wee maa ụlọkwuu na Rephidim: ma mmiri adighi ebe ahụ ka ndi mmadu nū. Ya mere ndi mmadu busoro Mosis okwu, si, Nye anyi mmiri ka anyi nū. Mosis wee si ha, Gini mere unu ji ebuso m okwu? gini mere unu ji anwale Onyenwe anyi? Ndi mmadu wee kpoo nku n'ebe ahụ n'ihu mmiri; ndi mmadu wee tamuo ntamu megide Mosis, si, Gini mere i ji kpoputa anyi n'Ijpt, iji akpiri ikpo nku gbuo anyi na umu anyi na anu ulo anyi?

Mosis wee tikuo Jehova, si, Gini ka m ga-eme ndi a? Ha foduru ntakiri ka ha tuo m nkume.

Onyenwe anyi wee si Mosis, Gaa n'ihu ndi mmadu, werekwa ufodu n'ime ndi okenye Izrel soro gi; mkpara gikwa, nke i ji tie osimiri ahụ, were ya n'aka gi, laa. Lee, M ga-eguzo n'ihu gi n'ebe ahụ n'elu nkume di na Horeb; i ga-etikwa nkume ahụ, mmiri ga-esikwa na ya puta, ka ndi mmadu wee nū. Mosis wee mee otu a n'ihu ndi okenye Izrel.

Ọ kporo aha ebe ahụ Masa, na Meriba, n'ihu esemokwu umu Izrel, nakwa n'ihu na ha nwara Onyenwe anyi, si, Onye ka Onyenwe anyi no n'etiti anyi, ma ọ bụ na ọ noghi? Ọpupu 17:1–7.

Nnwale ahụ nke “Massah” nochiri anya, na ọkọlọtọ ahụ nke “Meribah” nochiri anya bụ alfa amuma nke na-ezute omega amuma ya mgbe Mozis kuru otu Nkume ahụ nke ugboro nke abuo. Nke a putara na nke anọ n'ime mkpasu iwe iri ahụ nochiri anya ya na Kadesh, n'ihu na Kadesh nke abuo bụ ebe Mozis kuru Nkume ahụ n'inupuru isi. Nke a na-eme ka amata na Kadesh ahụ, dika akara, gunyere ule mmiri nke na-amiputa ọkọlọtọ.

Nnwale nke mmiri nke na-emeputa ọkọlọtọ bụ nnwale nke ozi mmiri ozuzo ikpeazu. Afọ 1863 bụ ebe a kwesikwara ibuli ọkọlọtọ ahụ elu, ma ewoo; afọ 1863 bụ naanị Kedesh mbu, Kedesh nke abuo adikwa n'iwu Sode nke na-abia n'oge na-adighi anya. Masa na Meriba na-anochi anya nnwale ikpeazu nke otu nari puku na iri anọ na anọ puku, kpomkwem tupu ebulie ha elu dika ọkọlọtọ n'iwu Sode. Ọ bughị ikike Rom, ma ọ bụ ikike ndi Juu, haziri onwu Kraist. E nyere ikike ahụ nkwardo n'ime ndumodu nke Eluigwe otutu ogbo tupu obe ahụ. Mosis jiri mkpara ya, mkpara ahụ Chineke n'onwe Ya tere mmanu, tie Nkume ahụ—ma naanị otu ugboro. Nkume ahụ, di ka mkpughe si kwuo, ka e ji ozi nke 1840 ruo 1844 nochite anya ya, bu eziokwu ochie ndi ntala nke na-anochi anya uzọ nke ndi ezi omume. N'ime nnwale nke Masa nochiri anya ya, mmiri nke na-azoputa bụ mmiri nke si na Nkume nke uzọ ochie ahụ aputa. Mmiri ahụ na-anwale ma na-emeputa klaasi abuo; otu maka akara nke anu ohia ahụ, nke ozokwa maka akara Chineke, dika akara Chineke di n'ahụ ndi e buliri elu dika ọkọlọtọ, dika Meriba nochiri anya ya.

E mechara ụlọ nsọ ahụ tupu iwu nke atọ nke Ataksaxis, na-eguzobe na ụlọ nsọ nke ndị Milerait, nke Kraịst welitere n'ime afọ iri anọ na isii site n'afọ 1798 ruo n'afọ 1844, e mechara ya tupu mmụọ ozi nke atọ, nke ọbịbia nke iwu nke atọ na-anọchi anya ya. A na-akàrà otu narị puku na iri anọ na anọ ahụ kpomkwem tupu iwu ụbọchị Sọnde, ebe a na-ebulikwa ha mgbe ahụ dị ka onyinye ọkọlọtọ nke mkpuru mbụ nke Pentikost, dika n'ụbọchị ndị oge ochie. Masa na Meriba na-akọwapụta ule mmiri ahụ nke ozi nke Mkpu Etiti Abalị nọchiri anya ya n'akụkọ ihe mere eme nke mmụọ ozi mbụ na nke atọ.

A na-anọchikwa ọrụ nke ijikọta Chineke na mmadụ anya dika ijikọta ụlọ nsọ abụọ. A na-anọchikwa ya anya dika alụmdi na nwunye, ebe nwoke na nwanyi, ma ọ bụ ụlọ nsọ nke nwanyi na ụlọ nsọ nke nwoke, na-ejikọta ma bụrụ otu anụ ahụ. Kraịst wuru ụlọ nsọ Millerite maka ebumnuche iduga ha banye n'ụlọ nsọ Ya nke Eluigwe, ebe ha ga-achọta “izu ike,” nke e ji ụbọchị izu ike nke ụbọchị nke asaa nọchite anya ya n'akụkọ ihe mere eme nke 1844.

Mgbe etinyere nghọta a banyere Massa na Meribah, dika ule nke anọ, n'etiti ule mmeghe nke na-anọchikwa anya ule atọ, nke iwu Sọnde nke ule nke ise na nke isii sochiri ya—mgbe ahụ i pụrụ ihu, ma naanị ma ọ bụrụ na i dị njikere ihu, na ule manna nke ugboro atọ bụ ule mbụ, nke ule sochiri ya na-ebute ule nke atọ nke ugboro abụọ nke nwa ehi ọlaedo nke Eron. A na-anọchi anya Massa na Meribah onụ, n'ihu na ọ bụ naanị n'ozu mmụọ-ozu nke abụọ ka e debere “igbakọ ugboro abụọ” amuma. Ule atọ mbụ nke manna bụ ozi mmụọ-ozu mbụ. Ule Massa na Meribah bụ ozi mmụọ-ozu nke abụọ, ma nnupuisi Eron bụ ozi mmụọ-ozu nke atọ.

Nnwale nke ise bụ nnwale nke nwa-ehi ọlaedo Eron, nke malitere site n'iputa ihè nke ikpere arụsị mgbe ndị nnupuisi chere na e zoro nnupuisi ha gba ọtọ n'ihu Chineke.

Mgbe ndị mmadụ hụrụ na Mozis egbuola oge iridata n'ugwu ahụ, ndị mmadụ zukọtara onụ bjakwute Eron, si ya, Bili, meere anyị chi ndị ga-aga n'ihu anyị; n'ihu na Mozis a, nwoke ahụ kpọtara anyị n'ala Ijipt, anyị amaghị ihe meworo ya. Eron wee si ha, Wepunụ ọla ntị ọlaedo ndị dị na ntị nwunye unu, na nke umụ unu ndị ikom, na nke umụ unu ndị inyom, wetaranụ ha m. Ndị mmadụ niile wee wepu ọla ntị ọlaedo ndị dị na ntị ha, wetara ha Eron. O wee nata ha n'aka ha, were ngwá ihe a na-ese ihe kpuo ya, mgbe o meworo ya nwa ehi a wusara awusa: ha wee si, Ndị a bụ chi gi, Izrel, ndị kpọtara gi n'ala Ijipt. Mgbe Eron hụrụ ya, o wuru ebe ichuàjà n'ihu ya; Eron wee kposaa ya, si, Echi bụ ememme nye Onyenweanyi.

Ha wee bilie n'isi ụtutu n'echi ya, chụọ àjà-nsure-ọkụ, wetakwa àjà udo; ndị mmadụ wee nọdu ala iri nri na inu ihe onunụ, biliekwa ime egwu. Ọpupu 32:1–6.

Nnwale nke isii bụ akụkọ nke abụọ nke nnupuisi nwa-ehi ọlaedo ahụ, mgbe Mozis laghachiri n'inara Iwu Iri ahụ. Mozis juru, “Onye nọ n'akụkọ Onyenwe anyi?” ọtutu ndị fọdurụ juru ime ihe ma ọ bụ sonyeere ndị na-ekpere arụsị, si otu a gosi n'ihu ọha otu nnupuisi ahụ n'uzọ doru anya n'ihu onye ogbugbo ahụ.

Nnwale nke ise na nke isii n'uzọ doru anya na-anọchi anya ma na-adaba n'Iwu Uka. Ilaija n'Ugwu Kamel juru ajuju yiri nke Mozis juru. Horo taa onye unu ga-ejere ozi, na-ezo aka na nnwale nke Iwu Uka. Ihe nnọchianya nke nnwale onyinyo nke anụ-ohia ahụ na-ezo aka n'Iwu Uka. Nkewa nke ndị Livai n'akụkọ Eron na nkewa nke ebo iri na abụọ ahụ n'akụkọ umụ ehi ọlaedo abụọ nke

Jeroboam, na-akowaputa nkewa nke ndi amamihe na ndi nzuzu n'oge Iwu Uka. Ndi Laodisia bu umu agbogho-amaghi-ama, dika Nwanyi White gbara akaebe, ya mere nkewa nke umu agbogho-amaghi-ama n'oge Iwu Uka bu nkewa nke ndi Laodisia na ndi Filadelfia. Nnwale nke ise na nke isii, nke bu otu nnwale nwere akuku abuo, dabara n'Iwu Uka, nke putara na ha dabarakwa na 1863, na Kadesh.

Isi nke iri ato na abuo na nke iri ato na ato nke Opuwu mezuru n'otu ubochi ahụ n'onwe ya, naani awa ole na ole kewara ha, ubochi ahụ kwa na-anochi anya 1863 na Kedesh. N'isi nke iri ato na ato, Mosis rioro ka o hu ebube Chineke. Ya mere, anyi na-ahụ Mosis n'ime mkpali nke ise na nke isii ka a na-agbanwe ya ibu otu nari puku iri ano na ano. Mosis ahụ kwa nokwa na Kedesh, na-aku Nkume ahụ ugboro nke abuo, si otu a na-anochi anya otu otu ndi Nkume ahụ, nke ha juru idaba n'elu ya, na-etipia. Nkume ahụ bu ozi, ya mere e nwere akara abuo nke Mosis na Kedesh, otu na-egosiputa ebube Chineke, nke ozo na-aju Nkume ahụ.

“Ka ndi ahụ nke guzo dika ndi nche Chineke n'elu mgbidi Zaijon buru ndi ikom puru ihu ihe ize ndu tupu ndi mmadu ahụ ya,—ndi ikom puru imata odjiche di n'etiti eziokwu na njehie, ezi omume na ajo omume.

“Ido aka na nti ahụ abiala: A gaghị ekwe ka ihe obula bata nke ga-akpaghasi ntoala nke okwukwe nke anyi na-ewuli kemgbe ozi ahụ biara n'afọ 1842, 1843, na 1844. Anọ m n'ime ozi a, ma kemgbe ahụ anowo m n'ihu uwa, na-ekwesị ntukwasị obi nye ihè ahụ Chineke nyeworo anyi. Anyi ebughi n'obi iwepu ukwu anyi n'elu ikpo okwu ahụ e debere ha, dika ubochi n'ubochi anyi ji ekpere siri ike na-achọ Onyenwe anyi, na-achọ ihè. Unu chere na m puru ihapu ihè ahụ Chineke nyeworo m? O ga-adị ka Nkume nke Ebighi Ebi. O nowo na-edu m kemgbe e nyere ya.” Review and Herald, April 14, 1903.

Otu n'ime akara nke “Mosis na Kedesh” bu na o tiri Nkume ahụ ihe site n'oja, nke bu akara nke ikike. N'oge mbu o bu ikike Chineke, ma n'oge nke abuo o bu ikike mmadu. Klas nke Mosis nochiri anya ya na Kedesh nke abuo ka a nochiri anya ha di ka ndi anuruma nke Ifreim, ndi na-eji ikike nka mmuta ha nke okpukpe (oja) awakpo ozi nke mmiri ozuzo ikpeazu, nke bu ozi nke uzọ ochie nke 1840 ruo 1844.

“A ga-eme ka ozi nile e nyere site n'afọ 1840–1844 di ike ugbo a, n'ihu na e nwere otutu ndi furu uzọ ha. Ozi ndi ahụ ga-eru uka niile.

“Kristi siri, ‘Ngosi na-adiri anya unu, n'ihu na ha na-ahụ; na nti unu, n'ihu na ha na-anu. N'ihu na n'ezie asi m unu, na otutu ndi amuma na ndi ezi omume agusiwo aguu ike ihu ihe ndi a unu na-ahụ, ma ha ahughi ha; na inu ihe ndi ahụ unu na-anu, ma ha ahughi ha’ [Matthew 13:16, 17]. Ngosi na-adiri anya ndi ahụ huru ihe ndi a huru n'afọ 1843 na 1844.

“E nyere ozi ahụ. O dikwaghikwa mkpa ka a gbuo oge n'ikwughachi ozi ahụ, n'ihu na ihe iriba ama nke oge ndi a na-emezu; a ga-arucha oru mmechi ahụ. A ga-aru nnukwu oru n'oge di mkpirikpi. N'oge na-adighi anya, a ga-enye ozi site n'ihoputa Chineke, nke ga-ebili buru mkpu ukwu. Mgbe ahụ Daniel ga-eguzo n'okè nke ya, inye ama ya.” Manuscript Releases, volume 21, 437.

Nnwale mbụ nke mana bụ ule atọ. Nke ikpeazụ n'ime ule iri ahụ bụ ule nke mmụọ-ozị nke atọ. Ma nke mbụ ma nke ikpeazụ na-anọchi anya "ezumike" dika ihe nnochianya nke ule ahụ. Nnwale mbụ ahụ bụ ule atọ, na-anọchi anya mmụọ-ozị mbụ nke mmụọ-ozị nke abụọ sochiri, ma ule nke anọ, ebe a na-anọchi anya nsigide na ibuli elu dika okoloto, bụ Massa na Meribah. Mmụọ-ozị nke atọ, nke ule nke ise na nke isii na-anọchi anya, bụ ule nke atọ, nke sochiri ule nke abụọ nke Massa na Meribah, na ule mbụ nke mana.

Iwe nupuisi na Tabera e deputara n'Onu Ogugu 11:1-3 bụ ule nke asaa. Amaokwu ndi na-ewebata onwunwa oku nke okwukwe nke "Taberah" nochiri anya ya, nke putara 'ebe a na-ere oku,' bụ amaokwu ndi bu ya uzọ na-akowa igaghari nke ndi Chineke n'ime ozara. A na-eme ka enweghi ndidi e gosiputara n'isi nke iri di iche na puku mmadu otu nari na iri anọ na anọ ndi na-eso Nwa Aturu ahụ ebe obula O na-aga. Ndi a bu ndi nwere ndidi nke ndi nsọ, ma Izrel oge ochie no na-egosi enweghi ndidi n'isi nke iri nke na-eduga ha n'onwunwa oku ha n'isi nke iri na otu.

Ha si n'ugwu nke Onyenwe anyi gawa ije ubochi atọ: igbe ogbugba-ndu nke Onyenwe anyi wee na-aga n'ihu ha n'ije ubochi atọ ahụ, ichotara ha ebe izu ike. Urukuru Onyenwe anyi nokwasiri ha n'ehihie, mgbe ha si n'uloikwu puo. O wee ruo, mgbe igbe ahụ malitere iga n'ihu, na Mozis siri, Bilie, Onyenwe anyi, ka e chusasia ndi iro gi; ka ndi kporo gi asi gbapu n'ihu gi. Ma mgbe o zuru ike, o kwuru, Laghachi, O Onyenwe anyi, n'ebe otutu puku ndi Izrel no. Onu Ogugu 10:33-36.

Amaokwu na-esote na-eweta nupuisi nke Taberah.

Mgbe ndi ahụ mere mkpesa, o wutere Onyenwe anyi: Onyenwe anyi wee nu ya; iwe ya wee gbaa oku; oku nke Onyenwe anyi wee munye n'etiti ha, rikookwa ndi no n'akuku kachasi mputa nke ogige ha. Ndi ahụ wee tie mkpu kpoquo Mozis; mgbe Mozis kpere ekpere nye Onyenwe anyi, oku ahụ wee nyuo. O wee kpo aha ebe ahụ Tabera: n'ih na oku nke Onyenwe anyi munyere n'etiti ha. Onu Ogugu 11:1-3.

Mkpasu iwe nke sochiri ngosiputa nke oku ahụ bụ aguu maka nri anu ahụ, o bukwa ule nke asato. A huru nke a na Onu Ogugu 11:4-34. Itamu ntamu di na Taberah na-anochi anya odidi elu e meruru emeru, enweghi ndidi, ma nupuisi nke aguu maka ite anu nke Ijpt na-anochi anya odidi ala. Oku ahụ na-anochi anya ime ka mmadu di ocha site n'oku nke Onye-ozị nke Ogbugba-ndu na Malakaj isi nke atọ, n'ih na n'amuma Taberah putara ebe a na-ere oku, ebe a na-ere oku n'Okwu amuma nke Chineke dikwa na Malakaj atọ, ebe oku na-emeputa otu ndi na-enweghi ndidi nke a kara aka ka a sachapu ha, na otu ndi nwere ndidi bu ndi a na-eme ka ha di ocha dika onyinye a na-ebuli elu.

Ndi ndi Mozis nochiri anya n'ule abuo ahụ nke odidi elu na odidi ala nke Taberah bu otu nari na puku iri anọ na anọ ndi ahụ bu ndi ebido n'eziokwu ma n'uche ha ma kwa n'ime mmuo ha. Uche na-amata odidi elu ahụ, ma n'ime mmuo o na-anochi anya njikota nke idi-nsọ Chineke na mmadu. A puru ijikota idi-nsọ Chineke na mmadu naani mgbe a kpo gidere odidi ala n'obe ma o nwuo. Ibiro n'eziokwu n'uche na n'ime mmuo na-anochi anya ahumihe nke ibu onye a kara akara. Oku Taberah na-anochi anya nkewa ikpeazu nke oka wit na ahija ojo n'oru Kraist nke ikpolite ulo nsọ nke otu nari na puku iri anọ na anọ ahụ.

Ọnwunwa nke itoolu bu nnupuisi Meriam na Eron, nke a huru na Onu Ogugu 12. Mkpali ahụ adighi iche nke ukwu na mkpali nke Kora, Detan na Abiram, ma o bu nke Minneapolis, na 1888. Okwu a na-ekwu abughi naani iju ozi Chineke, kama o bu iju nhoro Chineke banyere nduzi.

Ikpe ndi isi a na-ama ikpe n'ihia na ha juru o bughi naani ozi ahụ, kama kwa onye ozi ahụ, na-ebute ule nke iri uzọ. Ndi ndu ahụ na-egosiputa onwe ha dika ndi nupuru n'okwukwe tupu iwu Sode eruo, nke bu ule nke iri. Iwu Sode ahụ kwekoru n'obe, ma n'uzo na-eduga n'obe ahụ, nke bu iwu Sode, ndi ndu ahụ horo Barabas, Kraist ugha, n'ihia na "bar" putara 'nwa nke,' ebe "abba" putara 'nna.' Mgbe a na-abiaru obe ahụ nso (iwu Sode) ma o bu Kadesh, ndi ndu ahụ na-egosiputa ndapu n'ezi okwukwe zuru oke site n'ihoro Kraist adigboroja, ma na-ekwuputakwa ozugbo nye ndi ochichi obodo na ha enweghi eze ozo, ma e wezuza Siza.

Ule nke asaa, nke asato na nke itoolu bu ichoputa usoro nke ika akara, ma ihe atu e ji ya kowaa bu nke umu agboghogho-amaghi ama. Ule nke iri n'ime ule ndi ahụ bu nnupuisi mbu nke Kadesh, nke na-anochi anya 1863. Site n'afu 1846, e butere ndi Hibru na Sainai ka ha nata Iwu ahụ. Tebul abuo nke Iwu Iri ahụ bu akara nke mmekorita ogbugba ndu Chineke na Izrel oge ochie n'ezikwu, ebe tebul abuo nke Habakuk bu akara nke mmekorita ogbugba ndu nke Izrel ime mmuo nke oge a. E gosiputara tebul nke abuo n'afu 1850, ma dika Izrel oge ochie kwere nkwa idobe Iwu ahụ, ka o na-erule 1856, e wetara ule ikpezu, dika e si atu ya site n'iga ndi nledo ileta Ala Nkwa ahụ. Echiche nke otutu mmadu, nke e ruru n'ime afu asaa ahụ site n'afu 1856 ruo 1863, bu na ozara Laodisia bu ebe ha choru inwu.

Oge nke 1844 ruo 1863 ka e ji oge ahụ malite site na baptizim n'Oké Osimiri Uhie, nke kwusiri n'ozo baptizim n'Osimiri Jodan, n'otu ebe ahụ kpomkwem ebe Jizos ga-abu Kraist, mgbe e mechara baptizim Ya site n'aka Jon. Baptizim ahụ n'Oké Osimiri Uhie mere ka a mata mmekorita ogbugba ndu na Izrel oge ochie. Mmekorita ahụ bidoro site n'alumdi na nwunye nke n'otu oge ahụ kpalitere usoro ule iri. E mesia duru ha gaa Sainai, ha kwe nkwa idebe iwu Ya, ma ha edebekwaghi ya, ma mgbe ahụ ha dara n'ule nke iri na nke ikpezu n'oge nnupuisi mbu nke Kadesh. Mgbe afu iri anọ gachara, na nnupuisi nke abuo ma nke ka ukwu na Kadesh, ha banyere n'Ala Nso ahụ e kwere na nkwa site n'inata baptizim n'Osimiri Jodan.

A na-ejikota ihe iriba ama niile nke baptizim onu na ogbugba ndu. Akuko ihe mere eme nke omega na Kadesh nke abuo na-adako n'otu ahiri na akuko ihe mere eme nke mbu, ya bu Kadesh alpha. Nnupuisi omega nke Mosis di nnoo ukwu kariya nnupuisi nke mba dum n'nnupuisi alpha nke Kadesh. Omega na-adi ukwu mgbe niile. Nnupuisi abuo ahụ onu na-anochi anya nnupuisi nke ndi mmuta na ndi na-amughu akwukwo nke Aizaya, ndi juru ibanye n'izu ike nke ozi mmiri ozuzo ikpezu.

Baptizim ato (Oké Osimiri Uhie, Osimiri Jodan, na Osimiri Jodan), nke mbu bu nke Mosis, nke ikpezu bukwa nke Kraist; ya mere Mosis bu alfa, Kraist bukwa omega. Mkpuredemede di n'etiti mkpuredemede mbu na nke iri abuo na abuo nke alfabet Hibru, ya bu mkpuredemede nke iri na ato, mgbe e jikotara ya ma mee ka o soro mkpuredemede mbu ahụ, nke e mesiri jikota na mkpuredemede ikpezu, bu nke iri abuo na abuo, na-emeputa okwu Hibru a bu "ezikwu." Baptizim di n'etiti ha bu Osimiri Jodan na Kadesh. Baptizim mbu n'Oké Osimiri Uhie sochiri

baptizim ahụ n’Osimiri Jōdan. Ma baptizim mbụ ahụ n’Osimiri Jōdan yigharịrị afọ iri anọ ruo n’òbìbìja nke ugboro abụọ na Kedesh na baptizim n’eziokwu nke Osimiri Jōdan. Baptizim nke atọ, nke na-anọchi anya oge nleta maka ndị Juu, eruola ka Kraịst malitere ọrụ Ya nke ime ka ọgbugba ndụ guzosie ike otu izu, n’imezu Daniel isi itoolu na amaokwu nke iri abụọ na asaa; ọ bụkwa awa ikpe maka Izrel oge ochie.

Baptizim mbụ n’Oké Osimiri Uhie bụ ozi mmụọ ozi mbụ, ma nleta abụọ ahụ e mere na Kedesh na-anọchite anya “ìmìba okpukpu abụọ”, n’ihi na nleta mbụ e mere na Kedesh na Osimiri Jōdan bụ ebe e ji anọchite nnupụisi nke ndị ọgbugba ndụ Chineke, ma na Kedesh nke abụọ ka a na-egosiputa nnupụisi nke ndị ndu. Kedesh na nleta abụọ ahụ na-anọchite anya ìmìba okpukpu abụọ nke ozi mmụọ ozi nke abụọ ebe a na-egosiputa klaasị abụọ, a na-anọchitekwa klaasị abụọ ahụ site n’aka ndị obodo yana ndị ndu kwa. Baptizim nke Kraịst bụ ozi mmụọ ozi nke atọ mgbe a na-ekewa ọka wit na ata, dika e kewapuru Izrel oge ochie n’ebe nwunye Kraịst nke Ndị Kraịst nọ, onye Kraịst luru n’oge ikpe nke Izrel oge ochie.

Oge ahụ sitere n’afọ 1844 ruo 1863 bụ Oké Osimiri Uhie ruo na nnupụisi mbụ ahụ n’Kadesh. Afọ 1844 bụ igafe Oké Osimiri Uhie, afọ 1846 bụ mana, ihe nnọchianya nke ule ụbọchị izu ike nke ndị White meriri n’afọ 1846 mgbe ha luru di na nwunye. N’afọ 1849 Onyenwe anyị gbatiri aka Ya nke ugboro abụọ iji kpọkọta ndị Ya. Ọ kpọkọtara ha n’oge ozi mmụọ ozi mbụ ahụ mgbe tebul mbụ nke Habakuk bjarutere n’akukọ ihe mere eme, e wee kee tebul nke abụọ maka otu nzube ahụ.

Tebul omega nke 1850 ga-achikọta ma nwalee, n’ihi na nke ahụ bụ ihe tebul alpha nke 1843 mere. Mmụọ-ozì mbụ nwere tebul, mmụọ-ozì nke atọ nwekwara tebul, n’ihi na nke mbụ bụ alpha, nke atọ bụkwa omega. “Tebul abụọ ahụ” bụ akara-uzọ nke mmụọ-ozì mbụ na nke atọ—ọ bughị nke abụọ. Oge amụma nke “tebul ndị ahụ” na-amalite site na tebul nwere njehie ma na-agwu na tebul na-enweghị njehie. Akukọ ihe mere eme di n’etiti tebul abụọ ahụ bụ akukọ ihe mere eme nke mmụọ-ozì nke abụọ, ebe a na-ewepu chaatị ahụ n’akukọ ruo n’afọ 1850.

Mgbe afọ 1843 gwusiri n’ụbọchị Eprel 19, 1844, a wepuru chaatị 1843 n’akukọ n’ihi na n’oge ahụ ọ buru amụma afọ 1843 n’uzọ hierie uzọ. Site n’ụbọchị Eprel 19, 1844 ruo 1850, e nweghị tebul Habakuk. N’akukọ ihe mere eme nke mmụọ ozi nke abụọ, e nweghị chaatị, ma—Babilon dara. Alfa bụ tebul, omega bụ tebul, etiti ya bụ ọdida Babilon; ihe nnọchianya nke nnupụisi nke jikọtara ya na oge ahụ mgbe e nweghị tebul. Oge akukọ ihe mere eme nke tebul Habakuk na-eburu akara aka nke eziokwu.

Afọ 1850 ka e jiri Sinai na inye Iwu ya mee ihe nnọchianya. E ji Pentikost cheta ihe omume ahụ, mgbe e buliri elu achicha ifeghari abụọ. Usoro nke ibuli elu achicha ifeghari ndị ahụ ka e ji mbiputa na ikwalite tebul ahụ n’onwa Mee nke 1842 gosiputa, nakwa akukọ ihe mere eme nke 1849 mgbe e kwadebere chaatị nke abụọ na 1850 mgbe e mere ka ọ di. Oge ahụ ka a na-anọchi anya n’ahiri Kraịst dika ụbọchị iri ise sitere na mbilite n’onwu Ya ruo Pentikost, oge e kewara n’ime ụbọchị iri anọ, ndị ụbọchị iri sochiri.

N’afọ 1849 Kraịst na-agbatị aka ya nke ugboro abụọ, ma n’afọ 1850 tebul nke abụọ nke Habakuk di, usoro nnwale nke na-eduga na Kadesh wee gaa n’ihu. N’afọ 1856 nke ikpeazu n’ime ule iri nke Izrel oge ochie rutere mgbe e biputara ihè ọhuru banyere mkpughe amụma ntọala Miller

n'akwukwọ oge nke mmeghari ahụ. Ruo ụbọchị amụma puku abụọ na nari ise na iri abụọ, site n'afọ 1856 ruo n'afọ 1863, ndị nledo banyere iyocho ala ahụ. N'afọ 1863 ha hoooro onye ndu oheru ka o duru ha laghachi n'Ijpt.

Anyị ga-aga n'ihu n'eziokwu ndị a n'isiokwu na-esonụ.

“N'ohụ e nyere m na Bordoville, Vermont, n'ụbọchị Decemba 10, 1871, egosiri m na onodu di m anowo buru nke siri nnoo ike. Nrugide nke nchegbu na oru adiwo n'elu ya. Umunna ya n'ozi ahụ enwebeghi ibu ndi a ha ga-eburu, ha akwanyekwala oru ya ugwu dika o kwesiri. Nrugide na-adigide adigide nke di n'elu ya emewo ka ike ya nwalee n'uche na n'ahụ. E gosiri m na mmekorita ya na ndi nke Chineke yiri, n'akuku ufodu, nke Mozis na Izrel. E nwere ndi ntamu megide Mozis, mgbe ha no n'onodu ihe isi ike, e nwekwala ndi ntamu megide ya.”
Testimonies, volume 3, 85.